

Candidates must complete this page and then give this cover and their final version of the extended essay to their supervisor.

Candidate session number			
Candidate name			
School number			
School name			
Examination session (May or November)	May	Year	2013

Diploma Programme subject in which this extended essay is registered: Finnish, group 1 (Suomi A: kat. 1)
(For an extended essay in the area of languages, state the language and whether it is group 1 or group 2.)

Title of the extended essay: "Ennen meillä oli älymyötä -- Nyt meillä on älyttömyötä." Yhteiskuntakritiikistä Leena Krohnin romaanissa Unelmakuolema

Candidate's declaration

This declaration must be signed by the candidate; otherwise a grade may not be issued.

The extended essay I am submitting is my own work (apart from guidance allowed by the International Baccalaureate).

I have acknowledged each use of the words, graphics or ideas of another person, whether written, oral or visual.

I am aware that the word limit for all extended essays is 4000 words and that examiners are not required to read beyond this limit.

This is the final version of my extended essay.

Candidate's signature: _____ Date: _____

Supervisor's report and declaration

The supervisor must complete this report, sign the declaration and then give the final version of the extended essay, with this cover attached, to the Diploma Programme coordinator.

Name of supervisor (CAPITAL letters)

Please comment, as appropriate, on the candidate's performance, the context in which the candidate undertook the research for the extended essay, any difficulties encountered and how these were overcome (see page 13 of the extended essay guide). The concluding interview (viva voce) may provide useful information. These comments can help the examiner award a level for criterion K (holistic judgment). Do not comment on any adverse personal circumstances that may have affected the candidate. If the amount of time spent with the candidate was zero, you must explain this, in particular how it was then possible to authenticate the essay as the candidate's own work. You may attach an additional sheet if there is insufficient space here.

This declaration must be signed by the supervisor; otherwise a grade may not be issued.

I have read the final version of the extended essay that will be submitted to the examiner.

To the best of my knowledge, the extended essay is the authentic work of the candidate.

I spent hours with the candidate discussing the progress of the extended essay.

Supervisor's signature:

Date: .

Assessment form (for examiner use only)

Criteria	Achievement level					
	Examiner 1	maximum	Examiner 2	maximum	Examiner 3	
A research question	1	2		2		
B introduction	2	2		2		
C investigation	4	4		4		
D knowledge and understanding	4	4		4		
E reasoned argument	3	4		4		
F analysis and evaluation	4	4		4		
G use of subject language	3	4		4		
H conclusion	2	2		2		
I formal presentation	3	4		4		
J abstract	2	2		2		
K holistic judgment	3	4		4		
Total out of 36	31					

”Ennen meillä oli älymystö - - Nyt meillä on älyttömyystö.”
Yhteiskuntakriitikistä Leena Krohnin romaanissa Unelmakuolema

Extended Essay

Suomi A: kat. 1

Sanamäärä: 3846

Abstrakti

Tarkastelen tutkielmassani yhteiskuntakritiikkiä ja sen muodostumista erityisesti satiiristen elementtien avulla Leena Krohnin romaanissa *Unelmakuolema* (2004). Teoksen tulkinnassa käytän apunani muun muassa Sari Kivistön näkemyksiä satiirista sekä eri näkökulmia kuoleman käsittelyyn yhteiskunnassa, sillä yhteiskuntakritiikki rakentuu teoksessa tiiviisti johto- ja nimimotiivina toimivan kuoleman ympärille.

Krohnin *Unelmakuolema* antaa otollisen mahdollisuuden yhteiskuntakritiikin tutkimiseen kirjallisuudessa, sillä teos sisältää runsaasti sekä satiirista että ironista materiaalia, joiden pohjalta tätä aihetta voidaan lähestyä. Satiiri ja ironia eivät tosin ole yksiselitteisiä käsitteitä, mutta juuri tämä tekeekin niiden tulkinnasta mielenkiintoista. Erityisesti satiirin ja reaalimaailman tapahtumiin viittaavien intertekstuaalisuuksien avulla teoksen miljööstä saadaan luotua reaalimaailman kaltainen, minkä vuoksi yhteiskuntakritiikkikin on *Unelmakuolemassa* ajankohtaista ja selkeästi esillä koko teoksen ajan.

Unelmakuoleman päähenkilö on Lucia-niminen nainen, joka työskentelee kaupungin sairaalassa, itsemurhan kaupallistaneessa Unelmakuolema-laitoksessa sekä ikuista elämää tavoittelevalla Pakastamoyhtiöllä. Lucian toistensa kanssa ristiriidoissa olevat työpaikat antavat hänelle laajan käsityksen kuolemasta, jolla on tärkeä rooli teoksen ja sen yhteiskuntakriittisyyden rakentumisessa. Romanin sivuhenkilöt liittyvätkin kaikki Luciaan, sillä he ovat yleensä tämän haastateltavina Unelmakuolemassa ennen varsinaisen itsemurhapäätöksen tekoa.

Teoksen henkilöhahmojen taipumus tavoitella itsemurhaa antaa mahdollisuuden tuoda heidänkin näkökulmansa esille teoksen dystopisesta miljööstä. Henkilöhahmot kertovat Lucialle omista ongelmistaan, jotka ovat ajaneet heidät harkitsemaan itsemurhaa. Nämä ongelmat johtuvat usein suuremmista epäkohdista teoksen miljöön yhteiskunnassa. Näin romaani herättää ajattomia moraalikysymyksiä niin taidekäsityksestä, elämästä kuin kuolemastakin.

Kuolema yhdistää teoksen henkilöhahmoja, tavoittelivat he sitten täydellistä olemattomuutta tai ikuista elämää. Jokaisen elämään kuuluvana tapahtumana kuolema tuo ihmisiä lähemmäs toisiaan. Teos ehdottaakin, että kuolema tulisi mieltää osaksi elämää, eikä sitä pitäisi ajatella kaiken lopullisena päätöksenä. Teoksessa kuvattu yhteiskuntakaan ei ole täysin tuhoon tuomittu, vaan henkilöhahmot onnistuvat ulkoisista paineista ja vääristyneistä arvoista huolimatta palaamaan takaisin elämän perus asioihin ja nauttimaan tavallisista arkipäivän iloista.

Sanamäärä: 266

Sisällysluettelo

1. Johdanto	3
2. Satiiri yhteiskuntakritiikin välineenä.....	5
2.1. Dystopinen miljöö	5
2.1.1. Lähitulevaisuuteen sijoittuminen.....	7
2.1.2. Kulttuuri-ilmiöiden kärjistyminen	7
2.1.3. Kuoleman kontrolloimisen instituutiot	9
2.2. Satiiriset henkilöhahmot.....	11
2.2.1. Lucia.....	11
2.2.2. Litteät sivuhenkilöt.....	12
3. Toivon elementit.....	14
3.1. Pyöreä päähenkilö.....	14
3.2. Mehiläinen	17
3.3. Kaipuu vanhaan hyvään	17
4. Päätäntö.....	19
Lähdeluettelo.....	20

1. Johdanto

Yhteiskuntakriittisellä kirjallisuudella on usein suuri vaikutusvalta ihmisten ajattelutapaan ympäröivästä maailmasta. Kirjallisuuden yleensä heijastellessa omaa aikakauttaan voidaan yhteiskuntakriittisistä teoksista nostaa esille kyseisenä ajankohtana keskustelua herättäneitä kysymyksiä ja kohuttuja tapahtumia. Yhteiskuntakritiikki onkin kiehtova ja hedelmällinen kirjallisuudentutkimuksen aihe, sillä se rakentuu hienovaraisesti useista komponenteista satiirin tai ironian avulla häivyttynä.

Leena Krohn (s. 28.2.1947) on jo pitkään ollut vahvasti mukana nykyajan ilmiöiden arvostelussa. Krohnin tuotanto käsittelee ajankohtaisia asioita tuoden yhteiskunnan nykytilan vahvasti esille. Hän käsittelee tuotannossaan usein eettisiä kysymyksiä, elämää ja kuolemaa, tulevaisuuden maailmaa sekä muita aina ajankohtaisina säilyviä aiheita. Pohdin tutkielmassani, mitä nyky-yhteiskunnan aihealueita yhteiskuntakritiikki Leena Krohnin vuonna 2004 ilmestynyt romaani *Unelmakuolema* (=UK) käsittää, ja kuinka tämä kritiikki muodostuu.

Tulkintojeni tukena käytän erityisesti Sari Kivistön näkemyksiä satiirista. Kivistön mukaan satiiri tarttuu todellisuuden ja ihanteiden eroavaisuuksiin ja kritisoi ihmisten paheita tai yhteiskunnan epäkohtia. Tyypillisenä lähtökohtana satiirille ovatkin tärveltyneet ihanteet esimerkiksi yhteiskunnallisesta tasa-arvosta (Kivistö 2007: 9). *Unelmakuolemassa* tällainen satiirinen kritiikki kohdistuu pääosin mediaan, tieteisiin ja taiteisiin sekä ikuisen nuoruuden ja elämän havitteluun, joten painotan tutkielmassani näiden laajimpien aihealueiden tulkintaa.

Leena Krohn ja hänen *Unelmakuolema*-romaaninsa kiinnostavat minua henkilökohtaisesti siksi, etten ole aiemmin tiennyt, kuinka suhtautua ajatukseen kuolemasta. Teos kiinnittikin huomioni ristiriitaisella nimellään, sillä kuolemalle annetaan harvoin positiivista konnotaatiota tai asiayhteyksiä. Krohn yhdistää teoksissaan faktaa, fiktiota sekä sci-fiä, mikä tekee juonista ja hahmoista uskottavia samalla kuitenkin säilyttäen juuri sopivan etäisyyden reaali maailman tapahtumiin.

Unelmakuolema-romaanin pohtii nimensä mukaan kuoleman tematiikkaa ja merkitystä nykyihmiselle, mutta teoksen sisältämän ironian mukana monet moraalikysymykset nousevat vahvasti pinnalle. Ironiaan liittyikin usein syvällisiä kysymyksiä, koska sillä yleensä tarkoitetaan toista kuin sanotaan (Salin 2003: 183) olettaen lukijan huomaavan ivallisen konnotaation.

Teos nostaa häikäilemättä esille kritiikkiä todellisen nykymaailman ilmiöistä, mutta sen miljöössä nämä ilmiöt seurauksineen on kärjistetty äärimilleen tapahtumien sijoittuessa lähitulevaisuuteen. Näin luodaan ikään kuin pahin mahdollinen vaihtoehto ihmiskunnan tulevaisuudelle. Satiirin piirteet ovat selkeästi havaittavissa Krohnin *Unelmakuolemassa* esimerkiksi sen pistävän ivailevassa sävyssä sekä episodimaisessa rakenteessa. Teoksia ei yleensä luokitellakaan satiireiksi niiden muotokriteerien vuoksi, vaan ennemminkin niiden tarkoituksen ja runsauden perusteella (Kivistö 2007: 9).

2. Satiiri yhteiskuntakritiikin välineenä

Useimmat satiirikot ovat tosiasiaa maailmanparantajia, jotka vetoavat ihmisiin hyveellisyyden ja järkipärisen käyttäytymisen puolesta (Hosiaisuus 2003: 826). *Unelmakuolemassakin* kritiikki yhteiskuntaa kohtaan muotoutuu niin, että hyväntahtoisuus ja huumori keventävät raskaita aiheita. Abstraktit periaatteet esitetäänkin satiireissa konkreettisesti muodossa (Kivistö 2007: 20), ja lisäksi niissä usein käytetään hyvän vastakohtana pahan sijasta naurettavaa (Kivistö 2007: 17). *Unelmakuolemassakaan* varsinaista pahuutta ei voida erotella hyvydestä, mutta ikuisen elämän tavoittelusta tehdään naurunalaista. Satiirisen naurun kohteet ovat yleensä jollain tavalla epäluonnollisia, kieroutuneita tai eettisesti vääristyneitä (Kivistö 2007: 17), mitä kaikkea teoksessa esitetty kuoleman kaupallistaminen on.

2.1. Dystopinen miljö

Dystopinen miljö on ihanneyhteiskunnan vastakohta, pelon utopia (Hosiaisuus 2003: 167). *Unelmakuoleman* miljö sijoittuu dystopiselle kirjallisuudelle tyypilliseen tapaan ajallisesti lähitulevaisuuteen. Kaikki on huonosti, ja media on mennyt täysin naurettavaksi. Ihmisille annetaan jollain liian paljon valinnanvapauksia, mikä on johtanut omituisen välinpitämättömään yhteiskuntaan. Tämä kaikki on ominaista satiirisille teoksille, sillä yhteiskuntajärjestys sekä demokratia on niissä usein viety yli kohtuullisuuden rajan (Kivistö 2007: 9). Krohnin romaanissa oleellisina tunnelman ja tematiikan rakentajina toimivatkin siis satiiri ja ironia, sillä teoksesta voidaan lukea varoitusmerkkejä reaali maailmassa vaikuttavista ajattelun ja kehityksen suunnista. Kaikki kaupallistetaan, jopa kuolema.

Älypuhelimet, -ruoka ja -lääkkeet kehittyvät, mutta itse älyllinen elämä on käänteisessä evoluutiossa. Teoksen päähenkilön Lucian ystävä Umbra sanookin: "Ennen meillä oli älymystö - - Nyt meillä on älyttömyystö." (UK: 72.) Dystopiselle miljöille tavanomaisesti *Unelmakuolemassakin* yhteiskunta on ulkoisten voimien alaisena. Teoksessa ulkoisia uhkia ovat lentävä vanhuus -pandemia ja tumultus, nuorten järjestämä hiljainen vastarintaliike. Lentävä vanhuus pohjautuu todelliseen tautiin, Wernerin syndroomaan¹, joka aiheuttaa ennenaikaista vanhenemista. Tällaisen taudin epidemiaksi

¹ Wernerin oireyhtymä on harvinainen geneettinen sairaus, joka aiheuttaa ennenaikaista ikääntymistä ja lisää syöpäriskiä. Genetics Home Reference -sivusto 2012.

kehittyminen on huomattavan ironista, sillä ihmiset ovat yrittäneet välttää vanhenemista ja vanhalta näyttämistä aina vain vaativammiksi muodostuvien ulkonäköpaineiden vuoksi. Ihmisten turhamaisuuden seurausten käsittely onkin satiirisen sävyn luonnille olennaista (Kivistö 2007: 10).

Nykyihmisen kuolemanpelko on saanut hallintaneuroosin luonteen, sillä ihminen pyrkii hallitsemaan kaikkea, myös omaa kuolemaansa. Maailmasta luodaan harhakuvia, joissa sairaus ja kuolema hävitetään kokonaan. (Siltala 1977: 216.) Samoin tehdään *Unelmakuoleman* miljöössä. Sairauksia on toki vielä olemassa, mutta Pakastamon ja Unelmakuolema-laitoksen ansiosta ihmisten ei tarvitse antautua kuoleman käsiin, vaan he itse saavat päättää, kuolevatko ennemmin oman päätöksensä kautta Unelmakuolemassa vai jäävätkö odottamaan henkiin herättämistä Pakastamoon. Unelmakuoleman esittely alkaakin:

”Kukapa ei haluaisi petkuttaa viikatemiestä? Toki siihen tunnetaan keinoja, tieteellisempiä ja epätieteellisempiä, mutta kaikki ne ovat epävarmoja ja tilapäisiä. Paitsi yksinkertaisin konsti: ehtiä itse ensin.” (UK: 9.)

Näin ihmisten ei koskaan tarvitse kohdata kuolemaa. Teoksessa ainoastaan kaupungin sairaalassa vakavasti sairaat, henkensä puolesta todella kamppailevat potilaat kohtaavat ”normaalin” kuoleman.

Teoksen dystopisessa miljöössä kaikki tuotteistetaan. Unelmakuolema-laitos myy nautintoon yhdistettyä kuolemaa, eli nimensä mukaisesti täydellistä, onnellista kuolemaa. Kaikki halukkaat eivät kuitenkaan pääse Unelmakuoleman asiakkaiksi, koska laitoksessa kuolinkelpoiset ihmiset valikoidaan hakijoiden joukosta. Jokaisella ei suinkaan ole samoja oikeuksia vaikuttaa kuolemaansa. Esimerkiksi nuoret, masentuneet, psyykkisistä sairauksista kärsivät tai alaikäisten lapsien vanhemmat eivät yleensä saa hakemuksiaan hyväksytyiksi. Tämän voidaan katsoa heijastuvan myös reaali maailman arvojärjestykseen, johon *Unelmakuoleman* satiiri kohdistuu. Vähäosaisimpien tarpeita väheksytään. Sosiaalitoimiston kuolintuella saa halvimman kuoleman, johon sisältyy pieni makuuputki kahdeksi tunniksi, sauna, tuplahampurilainen ja tietysti tappava annos dayma-myrkkyä. Ihmiset eivät suinkaan ole tasa-arvoisia, vaikka tätä yritetään uskotella heille Unelmakuoleman mainospuheissakin: ”Yksilön itsemääräämisoikeus oli täällä kunniasijalla.” (UK: 10.) *Unelmakuoleman* maailmassa ihmisen perusoikeuksien määrä on kasvanut räjähdysmäisesti, mutta ne, joilla on oikeus näihin perusoikeuksiin, ovat todella valikoituja.

2.1.1. Lähitulevaisuuteen sijoittuminen

Unelmakuolema-laitoksen elokuvateatterissa pyörivät elokuvat Casablanca, Vertigo sekä Mansikkapaikka ovat kaikki reaalimaailman elokuva-alan merkkiteoksia. Samoin tuutulaulut, joita Lucia laulaa yhdelle nuorelle potilaalleen sairaalassa, ovat autenttisia. Intertekstuaalisten viitteiden avulla teokseen saadaan lisää vakuuttavuutta, ja miljööstä saadaan luotua todentuntuisempi. Lukija mieltää tapahtumat helpommin lähitulevaisuuteen sijoittuviksi kun teoksen maailma tuntuu tutulta. Se, että miljöö ei tunnu lukijasta kovinkaan kaukaiselta omaan todelliseen maailmaamme verrattuna, tekee teoksesta omalla tavallaan kammottavan. Esimerkiksi Lucian ”rotanaivoinen pölynimuri, itseoppinut, tehtäväorientoitunut multirobotti” (UK: 197) ei ole kovinkaan kaukana meidän käyttämästämme robotti-imurista. Tällaiset pienet yksityiskohdat teoksen miljöön kuvailuissa saavat teokseen rakennetun dystopisen tulevaisuuden tuntumaan täysin mahdolliselta kehitysuunnalta reaalimaailmalle.

2.1.2. Kulttuuri-ilmiöiden kärjistyminen

Tositelevisio-ohjelmat, jotka nykyaikanakin pöyristyttävät useita katsojia, on *Unelmakuolemassa* viety vielä pidemmälle. Yksi tällainen televisio-ohjelma esimerkiksi kuvaa paratiisisaarella kilpailevia ihmisiä, joiden tehtävänä on kulkea nuuraa pitkin lihansyöjämuurahaisten yhdyskunnan yli. ”Taisi tosiaan olla viimeinen temppu” (UK: 15), ajattelee Lucia kun yksi kilpailijoista putoaa lihansyöjämuurahaisten kuoppaan.

Televisiosarjoissa joko fiktiiviset sarjamurhaajat teurastavat uhrejaan tai oikeat sarjamurhaajat esiintyvät lavaesityksissä (UK: 14), vaikka teknologian ja lääketieteen avulla etsitään kuitenkin kuolemattomuutta. Ihmiset haluavat elää ikuisesti, mutta silti nähdä vihteessä väkivaltaa ja kuolemaa. Tällainen turruttava ja keinotekoisuuteen pohjautuva elämäntyyli saa ihmiset osallistumaan veri- ja viinifestivaaleihin, joista he etsivät eräänlaista lohtua tyhjään elämäänsä.

Myös taide on viety äärimmäisyyksiin, sillä tavalliset maalaukset eivät enää ole tarpeeksi erilaisia tai innovatiivisia. *Unelmakuolemassa* taide ilmentää nykyajan järjettömyyttä. Näyttelyä suunnitellessaan taiteilijat esittelevät ideoitaan:

”Toinen taiteilija ilmoitti osuudekseen pari sairaalasänkyä, joihin hän aikoi panna kansanedustajia makaamaan katetroituina koko päiväksi ja soittamaan kelloa, johon ei koskaan vastattaisi.” (UK: 119.)

Täten teos ironisoi reaalimaailmamme ilmiöitä ja yhteiskunnan epäkohtia. Teoksen taidekäsityksen avulla tuodaan myös esille kritiikkiä akateemista ja filosofista keskustelua kohtaan. Ruumisarkku, jossa on erään taiteilijan oletetusti pian kuolevan mummon balsamoitu ruumis, sekä kehoanalyysiperformanssi, jossa toinen taiteilija muun muassa viiltelee itseään, kuuluvat täysin tavanomaisiin taideteosideoihin. Teos kritisoi väitettä, jonka mukaan taiteilijan vapaus ulottuisi jopa väkivaltaisiin, ihmisoikeuksista piittaamattomiin tekoihinkin. Muut kummeksuvat sokean taiteilija Langin² suunnitelmaa tuoda tavanomaisia maalauksia ja piirustuksia näyttelyyn. Rahan, menestyksen tai elämysten loppumaton halu sekä oman yksilöllisyyden epätoivoinen etsintä ovat nekin toistuvia aiheita satiireissa (Kivistö 2007: 13). Langin nimen intertekstuaalisuuden avulla näytetäänkin, kuinka uskonto ja elämän perusarvot on teoksen miljöössä unohdettu äärimmäisten elämysten ja nautintojen etsinnöissä.

Intertekstuaalisia viitteitä käytetään teoksessa myös reaalimaailman tapahtumiin. Esimerkkinä tästä on Kaksoisjärkytys-luku, joka on omistettu kokonaan taiteilija Teemu Mäen kissantappovideon³ aiheuttamalle kohulle. Teoksessa taiteilijan nimi on tosin parodioituna Käki, mutta kaikki muut yksityiskohdat ovat samoja todellisten tapahtumien ja keskustelujen kanssa. Luku jopa sisältää suoria otteita Mäen videosta käydyistä keskusteluista. Satiirisuuden saavuttamiseksi tällaiset todenmukaisuudet ovat oleellisia tehokeinoja teoksen sanoman välittämisessä.

Teos kritisoi tositelevisiosta ja taidekäsityksen rinnalla mediaa sekä tuotteiden räikeää mainostusta ironisten tai sarkastisten ilmaisujen lomassa. Yötaivaalla kuun seurana kelluu valtava dieettijuuston hologrammi viitaten sanontaan, jonka mukaan kuu olisi kuin juusto. Tässä leikillinen sanonta kuitenkin on muodostunut teoksen miljöössä osaksi todellisuutta, mikä korostaa sitä, kuinka mainonta ulottuu

² Taiteilija Langin henkilöhaamon nimi pohjautuu todennäköisesti Langin sukuun, jonka jäsenet hankkivat elantonsa maalaamisella useiden sukupolvien ajan. Esimerkiksi Claes Lang (1690–1761) nousi tunnetuksi taide- ja kirkkomaalariksi, koska hän ei halunnut luopua maalarin ammatistaan huonosta työtarjonnasta huolimatta. Voitto Ahonen 2013, WWW-dokumentti.

³ Teemu Mäen kiistanalainen taideprojekti Sex and death -video, jolla hän tappoi kissan vuonna 1988, on saanut Leena Krohnilta runsaasti avointa kritisointia. Krohn jopa kieltäytyi osallistumasta Kritiikin päiville, koska Mäki oli niissä paikalla. Helsingin Sanomat 24.4.2004.

kaikkialle. Luonnollisuutta ei ole enää jäljellä, sillä jopa tähtitaivas peittyy valtaviin mainoskyltteihin ja hologrammeihin. Eräänä toisena yönä taivaalla välkkyvä parempaa ajattelukykyä lupaavan mielialalääkkeen ihmisaivoja esittävä hologrammi. Tällaisista teoksen maailmassa käytetyistä älylääkkeistä hyvänä esimerkkinä on muun muassa CLOUD10. Satiiri hyödyntääkin usein parodiaa kritiikissään esimerkiksi muuntelemalla leikillisesti vakiintuneita fraaseja (Kivistö 2012: 14). CLOUD10-lääkkeen nimi perustuu englanninkieliseen ilmaisuun ”cloud nine”, joka tarkoittaa seitsemättä taivasta. Älylääkkeen nimi lupaa äärimmäistä hyvinolontunnetta ja onnellisuutta, jotain vielä parempaa kuin seitsemäs taivas. Näin ironisoidaan ihmisten ainaista tyytymättömyyttä elämäänsä sekä kaikkien vaivojen lääkitsemistä ilman varsinaisen ongelman selvittämistä.

Reaalimaailmastakin tuttua tunteisiin vetoavaa markkinointia hyödynnetään erityisesti Unelmakuolema-laitoksen markkinoinnissa, sillä siinä kuolemanpelko pyritään muuttamaan kuolemanhimoksi. Myös mainoslause ”Unelmakuolema – Koska ansaitset sen!” (UK: 9) irvailee intertekstuaalisesti meikkimainoksille, erityisesti L’oréalin ”Because you’re worth it!”-sloganille⁴. Periaatteessa mainos tarkoittaa, että jos ihmisellä on varaa kyseiseen tuotteeseen, hän on arvokkaampi kuin muut. Samoin tämä mainoslause ilmentää, kuinka ihminen ei arvosta itseään, jos hän ei valitse omaa kuolinhetkeään. Pakastamon tunnuslause ”Ansaitsetko kuolemattomuuden? Posterus ylpeänä tarjoaa!” (UK: 30) on vastamainontaa Unelmakuoleman mainoksille. Näin pilkataan nykymaailmassa vallitsevaa äärimmäistä kilpailuhenkeä eri yritysten välillä. Pakastamo jopa yrittää häikäilemättömästi tehdä Unelmakuoleman naurunalaiseksi yrittäen näin kaapata sen asiakasryhmän itselleen.

2.1.3. Kuoleman kontrolloimisen instituutiot

Teoksen nimi on tärkeä viitta teoksen sisällön ymmärtämisen kannalta (Kinnunen 1994: 86). Teoksen nimimotiivina ”unelmakuolema” muodostaa jo sananakin paradoksin. Sen eufoninen sävy pehmeine konsonantteineen hämää lukijaa ajattelemasta sanan todellista merkitystä. Unelma ja kuolema eivät yleensä ole erillisinä sanoina läheisissä tekemisissä toistensa kanssa, mutta teoksen sisältämien filosofisten ajatuksien siivittäminä niiden väliltä voidaan kuitenkin löytää samankaltaisuuksia. Ihmisen

⁴ L’Oréal Paris –kotisivusto 2013.

tavoitellessa mahdollisimman tervettä ja pitkää elämää, tavoittelee hän samalla myös tavallaan täydellistä ja rauhaista kuolemaa vanhoilla päivillään. Kuoleman kuvat eri muodoissaan ovat aina kuuluneet satiirin repertoaariin (Kivistö 2012: 16). Unet ja nukkuminen ovatkin romaanissa läheisesti liitettynä kuolemaan ja niiden sanotaan jopa olevan sama asia. Eufemismit kuolemaa tarkoittavista pois nukkumisesta ja viimeisestä levosta pohjautuvatkin näihin unen ja kuoleman samankaltaisuuksiin.

Unelmakuolema-laitoksen eettisyys kyseenalaistuu Lucian yrittäessä käännäyttää asiakkaita takaisin ja uskomaan elämänsä olevan elämisen arvoista. Lucian henkilöahmo muodostuu näin ironiseksi kuvaksi nykyihmisestä, joka usein joutuu tekemään asioita omia periaatteitaan vastaan työskennellessään korkeammalle taholle. Lucia ei itse ole sinut kuoleman käsittelyn kanssa, joten hän saa asiakkaansakin epäröimään valintaansa.

Ihmiset ostavat vastaavasti myös kuolemattomuutta Posterus-instituutista eli Pakastamosta. Posterus (lat. *seuraava*) tarjoaakin nimensä mukaan asiakkailleen mahdollisuuden odottaa uutta elämää, joka ”tulee pienen viiveen jälkeen jatkumaan paremmassa maailmassa, tosin yhtä fyysisessä ja maallisessa kuin ennenkin” (UK: 30). Yrityksen tuoteidea on jäädyttää asiakkaansa odottamaan henkiinherättämistä, jonka uskotaan koittavan teknologian kehittyessä.

Satiireille ominaiset kuvaukset, joissa henkilöt esitetään jollain tavalla epäinhimillisinä, sisältävät myös erilaiset vertaukset eläimiin (Kivistö 2012: 13). *Unelmakuolemassa* ihmisiä verrataankin lehmiiin, kun Pakastamon toimitusjohtaja Baskerville kuvaa henkiinherättämisprosessia pihvin palauttamiseksi takaisin naudaksi. Koko laitoksen toiminnan karuutta ja epäinhimillisyyttä korostaa vielä se, että sen käyttämät tilat ovat ennen toimineet teurastamona. Myös laumamainen käytös kertoo ihmisyyden puutteesta (Kivistö 2007: 11–12), mihin teoksessa esitetty ihmisen ja lehmän rinnastaminenkin viittaa.

Pakastamon ansiosta kuoleman lisäksi tauteja, joita on mahdoton parantaa, voidaan pitää lähes vaarattomina, sillä ihmiset uskovat sokeasti tieteen kehittymiseen ja täten myös siihen, että heidät herätettäisiin kuolemattomuuden mahdollistamisen myötä henkiin.

Eufemismien käyttö on tyypillistä kuoleman yhteiskunnallisessa käsittelyssä, joka voidaan erottaa kahdeksi vastakkaiseksi linjaksi. Kuolema pyritään pelkoa ja ahdistusta aiheuttavana seikkana työntämään piiloon, mutta toisaalta se nostetaan myös näytille päivittäin. (Hakkarainen 1999: 38.)

Teoksessa kuoleman kieltävää linjaa edustaa Pakastamo, ja Unelmakuolema taas asettaa kuoleman julkisesti näyttille. Itse laitoksetkin ovat kiertoilmaisuja kuolemasta tarjoten kiertoteitä kuolemalle.

Sekä Pakastamossa että *Unelmakuolemassa* käytetään myös eufemismeja lieventämään laitosten todellisen toiminnan radikaaliutta. Pakastamolla jäädytetyjä päitä kutsutaan vain neuroiksi ja ruumiita kryonauteiksi. Asiakkaiden varastoa taas kutsutaan kammioksi, mutta vainajista tai kalmoista ei koskaan puhuta. Unelmakuolemassa ei ole potilaita vaan asiakkaita. Itsemurhasta tai kuolemasta ei puhuta ollenkaan vaan asiakkaat tulevat ostamaan ”tapahtumaa” tai ”prosessia”. Vakavat ajankohtaiset asiat ja niiden kritiikki voidaan näin tuoda esille etäisempinä käsitteinä eikä lukijaa pakoteta hyväksymään valmiiksi muodostettua mielipidettä.

2.2. Satiiriset henkilöhahmot

Unelmakuolema-teoksessa ei varsinaisesti ole perinteistä etenevää juonta, vaan se kertoo lähinnä erilaisten ihmisten arkisista ongelmista, jotka usein johtuvat teoksen dystopisen tulevaisuuden ihmiskunnan aiemmin tekemistä valinnoista. Teoksen päähenkilö Lucia työskentelee anestesia-ääkärinä, mutta tämän lisäksi hänellä on virka myös Unelmakuolema-laitoksessa sekä Posterus-instituutissa. Hän kamppailee univaikeuksien sekä ristiriitaisten työtehtäviensä kanssa. Teoksessa esiintyy useita sivuhahmoja omanlaisine ongelmineen, ja he kaikki liittyvät jollain tapaa romaanin päähenkilöön. Usein he ovat Lucian asiakkaita Unelmakuolemassa. Kerronta fokalisoituu näihin sivuhenkilöihin mahdollistaen heidän elämäntarinoidensa julki tuomisen.

2.2.1. Lucia

Teoksen päähenkilö Lucia on keskiviikkoisin ja torstaisin sairaalan anestesia-ääkärinä toimiva nainen. Maanantaisin ja tiistaisin hän työskentelee myös Unelmakuoleman vastaanotossa haastattelemassa asiakkaita, jotka tavallisimmin ovat täysin terveitä ja nuoria, mutta silti haluavat ostaa itselleen laadukkaan kuoleman, oikeastaan itsemurhan. Lisäksi Lucia tekee vielä perjantaisin töitä Pakastamonimisessa yhtiössä, jossa jäädytetään ihmisten ruumiita, jotta ne voitaisiin tulevaisuuden paremman teknologian avulla herättää jälleen henkiin.

Lucia on ”hento ja jo harmaantunut nainen” (UK: 7), joten hänen voidaan tulkita olevan vakavasti stressaantunut useiden henkisesti vaativien ja toistensa kanssa ristiriidassa olevien työpaikkojensa vuoksi. Lucian päivätyö tavallisena lääkärinä riitelee erityisesti Unelmakuoleman työn kanssa, sillä lääkärin eettisten ohjeiden mukaan tämän velvollisuutena on suojata ihmiselämää ja lievittää kärsimystä. Päättävöitteena tulisi pitää terveyden edistämistä ja sen saavuttamista, ei kuoleman tarjoamista. Toisaalta tietyissä tapauksissa kuolinkelpoisuutta myöntäessään Lucia ajattelee olevansa armelias asiakkaalleen, joka on täysin tyytymätön elämäänsä eikä usko minkään enää kääntyvän hyväksi. Vastoin Unelmakuoleman periaatteita ja ajatusmaailmaa, Lucia myöntää lupia asiakkailleen omien arvojensa perusteella, mikä tekee hänestä teoksessa järjen äänen, joka herättelee lukijankin omaatuntoa.

2.2.2. Litteät sivuhenkilöt

Teoksen henkilöhahmoja ei ole nimetty erityisen yksityiskohtaisesti. Esimerkiksi yhtä Lucian asiakkaista nimitetään synergiapäälliköksi, eikä hänen oikea nimensä selviä ollenkaan. Tämä satiirisissa teoksissa käytetty keino toimii etäännyttäjänä lukijan sekä teoksen hahmojen välillä. Tulevaisuuden robottimaisuus näkyykin muun muassa henkilöiden massaliikkeenä, steriiliytenä ja nimettömyytenä (Kivistö 2007: 13). Satiireissa henkilöhahmot ovat usein litteitä, kuten *Unelmakuolemassakin*, ja omaavat vain muutamia keskeisiä luonteenpiirteitä, heikkouksia tai paheita (Kivistö 2007: 11). Etäisemmiksi jäävät henkilöt on helpompi mieltää edustamaan yleisesti jotain ryhmää. *Unelmakuoleman* hahmojen voidaankin sanoa edustavan yleisesti esimerkiksi taiteilijoita, lääkäreitä ja nuorisoa.

Intertekstuaalisilla viitteillä yhdistetään muiden teosten henkilöhahmoja ja tapahtumia *Unelmakuoleman* maailmaan. Tosin nämä intertekstuaalisuudet ovat esiintyneet menneisydessä teoksen dystopiseen miljööseen verrattuna. Henkilöahmot saavat syvyyttä kun heidän nimiänsä tulkitaan tarkemmin intertekstuaalisten viitteiden kautta. Tohtori Glas⁵, Umbra⁶, Keinolempi,

⁵ Tohtori Glas (1905) on Hjalmar Söderbergin teos, jossa esitetään kysymys: Voiko ihminen tappaa toisen, jos tämä on silkkä tuhoeläin.

⁶ Umbra. *Silmäys Paradoksien arkistoon* (1990) on Leena Krohnin teos, jonka päähenkilö Umbra työskentelee Lucian tavoin toistensa kanssa ristiriidoissa olevissa laitoksissa. Umbra esiintyy *Unelmakuolemassa* omana itsenään ja Lucian kollegana.

taiteilijat Lang sekä Käki Baskerville ja Pakastamossa työskentelevä Håkan ovat kaikki saaneet nimensä joko jonkin toisen teoksen henkilöhahmon mukaan tai todellisuuden henkilöiltä. Hahmot ovat litteitä eikä heidän persoonallisuuksistaan liikene paljon tietoa pelkän *Unelmakuoleman* pohjalta, mikä tuo teokseen myös parodiamaisuutta.

Leena Krohnin omiin teoksiin viitataan henkilöhahmojen nimeämisen lisäksi useilla muillakin yksityiskohdilla. Esimerkiksi kaupungin yllä lentokoneet lentävät Tainaronista Laputaan. Tainaron on Krohnin tunnetun sekä palkitun teoksen nimi, mutta se tarkoittaa myös erästä kreikkalaista niemeä, jossa muinaisten käsitysten mukaan yksi Manalan porteista sijaitsee. Laputa taas on lentävä saari taivaalla Jonathan Swiftin satiirissa *Gulliverin matkat* (1726). Symbolisella tasolla lentokoneiden ihmiset matkaavatkin Manalasta Taivaaseen. Tämän voidaan tulkita viittaavan siihen, kuinka ihmisen päätösvalta kasvaa ja ulottuu kaikkeen. Ihminen voi valita, joutuuko hän Manalaan vai Taivaaseen kuoltuaan, ja useimmat tietysti valitsevat Taivaan. Tämä luo satiirista kuvaa nykyajan anteeksiantotavoista, sillä ihmisten pahat teot unohdetaan ja armahdetaan liian helposti, täten ”päästäen heidät Taivaaseen”.

3. Toivon elementit

Satiirisilla teoksilla on yleensä pyrkimys herätellä lukijansa omatuntoa ja vaikuttaa yhteiskunnassa vallitseviin epäkohtiin. Kivistö (2007: 19) kirjoittaakin satiirin taustalla olevan toiveen paremmasta maailmasta. Toiveikkaan lopetuksensa vuoksi *Unelmakuolema* ei kuitenkaan ole puhdas satiiri. Kivistö kirjoittaa:

”Satiireissa ja anti-utopioissa kehitykseen suhtaudutaan pessimistisesti. Onnellinen lopetus tai tragedioidenkin lopussa joskus näyttäytyvä sovitus eivät kuulu dystopioiden tai synkempien satiirien lajiin. Tämä synkkä perusvire näkyy myös henkilökuvauksessa. Dystopioiden henkilöt ovat fiktiivisessä maailmassaan voimattomia vaikuttamaan asioiden kulkuun.” (Kivistö 2007: 26.)

Unelmakuolemakaan ei täytä näitä kriteereitä. Teoksen henkilöhahmot pystyvät vaikuttamaan tapahtumien suuntaan. Esimerkiksi Kassu edistää tumultuksen kautta Pakastamon onnettomuutta, jossa suurin osa jäädytetyistä ruumiista sulaa. Myös Lucian vaikutus potilaidensa päätöksiin unelmakuoleman hankkimisesta voidaan luokitella asioiden kulkuun vaikuttamiseksi. Satiirien henkilöt ovat lisäksi harvoin pohjimmiltaan hyviä (Kivistö 2007: 20), mutta esimerkiksi Lucia, Nara ja Kassu kuitenkin ovat hyväntahtoisia henkilöahmoja, jotka kehittyvät ja pyöristyvät teoksen loppua kohden.

3.1. Pyöreä päähenkilö

Lucia on roomalaisen miehennimen *Lucius* naispuolinen vastine, ja molemmat nimet polveutuvat latinan kielen sanasta *lux*, joka tarkoittaa valoa. Pohjoismaissa Lucia-nimi yhdistetään usein Pyhään Luciaan, joka tunnetaan valontuojana ja sokeiden auttajana⁷. Tämä luo ristiriitaa teoksen Lucian nimen ja tekojen välille. Lucia toimii nukuttajana eli ennemminkin pimeyden kuin valontuojana. Lucian päivä -luku kertookin siitä, kuinka Lucia on elämänsä varrella viettänyt Lucian päivää. Lapsena hänet onkin yleensä aina puettu Pyhäksi Luciaksi, kunnes hän teini-ikäisenä tuntee menettäneensä puhtautensa eikä enää suostu pukeutumaan täksi. Toisaalta teoksen Lucia kuitenkin myös neuvoo ihmisiä, jotka harkitsevat itsemurhaa, joten hänen voidaan ajatella omalla tavallaan auttavan sokeita tai eksyneitä hänen yrittäessään saada potilaansa löytämään elämänilonsa. Lucian sanotaan teoksessa myös palvelevan Hypnosta, unenjumalaa, kuoleman jumalan Thanatoksen kaksoisveljeä.

⁷ *Suomisanakirja*-verkkosivu 2013

Suurin osa Lucian asiakkaista Unelmakuolemassa uskoo maallisen elämän päättyvän kuolemaan. He hakevat täydellistä olemattomuutta eivätkä halua tietoisuutensa enää jatkavan olemassa oloa, sillä he kärsivät omista ajatuksistaan enemmän kuin ympäröivän maailman aiheuttamista ongelmista. Lucia kutsuu näin ajattelevia schopenhauerilaisiksi Arthur Schopenhauerin⁸ mukaan, koska he omaavat Schopenhauerin pessimistisen ajattelutavan:

”Lucia kutsui schopenhauerilaisiksi niitä, jotka sanoivat: ”Lapsesta saakka olen tiennyt, että olemattomuus on olemassaoloa parempi.” Heille Lucia sanoi: - Voi olla niin. Mutta oletko varma, että olemassaolosi lakkaa kuolemassa?” (UK: 23.)

He uskovat olemassaolonsa voivan loppua jos he näin vain tarpeeksi haluavat. Lucia kuitenkin pohjimmiltaan itsemurhaa vastustavana henkilönä onnistuu saamaan nämä asiakkaansa epäilemään päätöstään ja käsitystään kuolemasta.

Lucialla on vakavia univaikeuksia, mikä on ironista, sillä hän tuo unen tai kuoleman muille, kykenemättä itse nukkumaan: ”Mutta Lucia, unentuoja, ei tahtonut saada unta suljetuinkaan silmin” (UK: 8). Unettomien öidensä aikana Lucia lukee isoisänsä isän Leopoldin yökirjaa, johon tämä on kirjoittanut unensa ylös. Teoksen unikirjan otteet kuuluvat Leena Krohnin Leopold-isoisän nimuistiinpanoihin, jotka Krohn on itse suomentanut. Päiväkirjan vastineena toimiva yökirja avaa Lucialle Leopoldin vanhanaikaista maailmankatsomusta, jonka mukaan ihminen voi kehittää itseään, ”vähä vähältä edistyä ihmisyyden kaidalla ja kivikkoisella polulla” (UK: 15). Nämä Leopoldin arvot kuuluvat teoksen miljööseen nähden menneeseen aikakauteen eikä niitä pidetä Lucian aikana muuna kuin heikkouksina. Viihde ja taide ovat opastaneet kansalaisia kehittämään ennemminkin katuuskottavaa kuin parempaa persoonallisuutta (UK: 17), sillä tavallisella hyväntahtoisuudella ei enää erotu joukosta. Lucian pohdinnoissa arvojen ja inhimillisyyden tärkeys kuitenkin nostetaan esille teoksessa vallitsevasta välinpitämättömyydestä huolimatta.

⁸ Robert Wicks, <http://plato.stanford.edu/entries/schopenhauer/>, viitattu 31.1.2013

3.1. Nara

Nara on nuori mies, joka ajautuu kuuntelemaan väärää luentoa. Hän kiinnostuu luennon aiheesta, Bahavadgita ja vedantafilosofia, ja saa kuulla nimensä tarkoittavan ”ihmistä”. Hänen hahmonsa voidaankin tulkita symboloivan tavallista ihmistä yksin suurten kysymysten keskellä. Nara uskoo ihmisten läheisyydessä aina olevan aaveita, joiden perusteella ihmiset muodostavat käsityksiä toisistaan. Joukoissa ihminen ei välttämättä erota toista aaveilta ja saatu käsitys tämän persoonasta voi olla väärä. Tämä kuvaa, kuinka stereotyyppiat ja ihmisten roolit estävät meitä näkemästä toistemme todellisia luonteita. Jopa omat luonteenpiirteet ja mielipiteet saattavat hautautua haamujen kerrosten alle eikä aina tunne edes itseään. Joskus Nara kuitenkin ajattelee haamujen olemassa olon olevan helpotus, sillä hänestä on vapauttavaa ajatella, ettei kukaan tule tuntemaan hänen todellista minuuttaan.

Naralla voidaan katsoa myös olevan identiteettiongelma, sillä hän puhuu nähneensä unta, jossa hänellä oli naisen vartalo. Hän pohtii kuolemaa ja sitä, kuinka ihmiset välttelevät sitä koko elämänsä ajan vain kohdatakseen ”oikeanlaisen” kuoleman ollessaan vanhoja. Absurdit käsitykset valtaavat Naran mielen, kun hän alkaa miettiä, kuinka turhaa on yrittää olla täydellinen kun kaikki joutuvat kuitenkin joskus kuolemaan. Ihmiset vain petaavat täydellistä kuolemaa pakenemalla äkillistä, ehkä jopa armeliaampaakin kuolemaa.

Mikä siis on ”unelmakuolema”, eikö ihmisen pitäisi tavoitella enemmän unelmaelämää? Näiden ajatusten valtaamana Nara päätyy eristäytymään muista ihmisistä:

”Hänelle [Lucialle] oli myös kerrottu, että luultavasti Nara oli liittynyt Hengittäjiin. Jopa Hyperhengittäjiin. - - Hyperhengittäjät uskoivat voivansa elää vain ilmasta, vedestä ja auringosta kuten kasvit.” (UK: 190.)

Teoksen miljöössä tällainen luonnonmukaisuus vaikuttaa kummalliselta, mutta Nara oppii nauttimaan elämästään. Hän ulkoilee metsissä saadakseen olla rauhassa aaveilta. Hän ei enää ahdistu ajatuksesta kuolemasta, vaan ajattelee sen olevan pohjimmiltaan puhdistava kokemus ihmiselle.

Nara ja Lucia voidaankin mieltää teoksen eräänlaisiksi sankareiksi, sillä satiirien sankarit ovat yleensä säilyttäneet yksilöllisyytensä ja etäisyytensä muihin (Kivistö 2007: 12). He onnistuvat vielä

ajattelemaan itse ja muodostavat omat käsityksensä oikeasta ja väärästä piittaamatta yhteiskunnan väärityneistä arvoista.

3.2. Mehiläinen

Johtomotiivina mehiläinen tuo toivoa ja elämäniloa teoksen henkilöhahmoille ja on yksi harvoista säilyneistä yhteyksistä luontoon. Tämä kaikki kuitenkin jää huomiotta, mikäli henkilön elämässä ei ole vaikeita aikoja:

”Saattoihan tietysti olla, että se lenteli myös päivänvalossa, auringossa sitä vain ei kukaan huomannut, se kun oli itse kuin kipene aurinkoa.” (UK: 39.)

Mehiläisen sekoittaminen aurinkoon symboloikin sitä, kuinka ihmisen on helppo sivuuttaa elämän positiiviset puolet, jos niihin turtuu. Samoin kuin erillistä valopilkkua ei erota auringonpaisteessa, jää intohimokin taka-alalle elämän ollessa liian huoletonta.

Mehiläinen symboloi myös elämän perusasioita kuten luontoa. Se esimerkiksi saa Lucian Unelmakuolema-asiakkaan muuttamaan mieltään kuolemapäätöksessään. Ihmisten muistaessa, mikä elämässä todella merkitsee jotain, he alkavat taas vaalia aikaansa maan päällä, sillä jokainen joutuu kohtaamaan kuoleman ennemmin tai myöhemmin. He ymmärtävät, että kuolemaa ei kannata yrittää aikaistaa, sillä sen jälkeen ei takaisin tulemistä enää ole. Tämä osoittaakin, ettei kaikki olekaan huonosti *Unelmakuoleman* miljöössä. Pakastamon konkurssiin päätyminen tapahtuu samoihin aikoihin kun Lucia näkee mehiläisen. Nämä tapahtumat symboloivatkin jäljellä olevaa toivoa ihmiskunnalle. Kuolemattomuutta ei voida saavuttaa, sillä luonnon mahti on ihmisen voimia suurempi.

3.3. Kaipuu vanhaan hyvään

Peruuttamattomat muutokset esiintyvät muuallakin teoksessa kuin kuolemaa käsittelevissä aihealueissa. Yhteiskunta on muuttunut melko nopeasti huonompaan suuntaan, minkä vuoksi ihmiset iäkävöivät vanhoja aikoja, jolloin kaikki oli vielä suhteellisen hyvin. Esimerkiksi intertekstuaaliset viitteet

Casablancaan, Vertigoon sekä Mansikkapaikkaan, vanhoihin suosittuihin elokuvaan, kertovat tästä entisaikojen kaipuusta. Teoksen miljöössä ei ilmeisestikään enää tuoteta klassikkojen tasolle ylettäviä elokuvia. Yksikään Unelmakuolemassa esitettävistä elokuvista ei ole uutta tuotantoa, sillä ihmiset, jotka haluavat kuolla, haluavat vielä muistaa ja elää uudelleen hyvät ajat elämästään.

Myös itse teos palaa perusasioihin, sillä se päättyy Suuri leipä -lukuun, jossa Lucia saa Kassun, huonoon ystäväpiiriin ajautuneen nuorukaisen käännetyä itsemurha-ajatuksista pois. Kun Lucia kysyy Kassulta, mitä tämä aikoo tehdä ensimmäiseksi, vastaa tämä leipovansa ison limpun. Lucian ja Kassun välisessä viimeisessä dialogissa Kasso sanookin aikovansa jakaa limpun hänelle tärkeimpien ihmisten kanssa:

- ”– Hienoa. Mene leipomaan limppu, Lucia sanoi. – Kenen kanssa aiot sen syödä?
- Bertin, hän sanoi. – Ja Håkanin ja Rännärin. Ja tietysti Glorian. - -
- Ja ehkä Jekan ja Unskin. Ja äitini ja mummoni ja setäni ja serkkujeni.
- Siitä tuleekin suuri leipä, Lucia sanoi.
- Tulee, Kasso sanoi. – Tosi iso.” (UK: 216.)

Näin Kassun henkilöahmo osoittaa, kuinka vain leipä voi tehdä onnelliseksi, kun sen jakaa ystävien ja sukulaisten kanssa. Aiemmin Kassun vähäteltyä leipomisen tärkeyttä sanoo hänen mummonsa epätoivoisen itkuisena, että jokainen leipä on elämän leipä (UK: 46). Leivän leipominen symboloi ihmiselämän vaivoja, joiden läpi on kuljettava päästäkseen taivaalliseen määränpäähän (Biedermann 1993: 191). Täten teoksen päättyminen leivän leipomiseen ilmentää, että ihmiskunnalla on toivoa tulevaisuutensa suhteen. Leivän leipominen kattaa myös vertauskuvallisesti koko inhimillisen kulttuurin kehitysvaiheet (Biedermann 1993: 192), joten teos antaa ymmärtää, että ihmiskunnan kehitys on vasta alussa, mutta on täysin ihmisten omista päätöksistä kiinni, millainen yhteiskunnasta muotoutuu.

4. Päätäntö

Leena Krohnin *Unelmakuolema*-romaani käsittää runsaan sisällöllisen materiaalinsa ansiosta lukuisia reaalimaailman ongelmia keskittyen erityisesti henkilöhahmojensa avulla niistä oleellisimpaan, elämän ja sen pienien ilojen arvostamisen unohtumiseen. Tutkielmassani olen käsitellyt teoksen heijastelemaa yhteiskuntakritiikkiä satiiristen komponenttien, erityisesti henkilöhahmojen, intertekstuaalisten viitteiden ja dystopisen miljööön kuvauksen kautta.

Teoksen miljöö sijoittuu dystopisille ympäristöille ominaisesti lähitulevaisuuteen. Näin luodaan jopa karmivaakin tunnelmaa, sillä reaalimaailman ja teoksen miljööön väliset yhtäläisyydet saavat tämän tulevaisuusskenaarion tuntumaan täysin mahdolliselta. Todentuntuista miljööötä luovat myös intertekstuaaliset viitteet reaalimaailman tapahtumiin ja henkilöihin. Erityisesti Teemu Mäen kissantappovideosta syntynyt kohu antaa perustaa *Unelmakuoleman* kritisoimalle taidekäsitykselle, sillä teos kyseenalaistaa väitteen, jonka mukaan kaikki, mitä taiteilija tekee, voisi olla taidetta.

Teoksen päähenkilö Lucia tuo kuitenkin toivoa yhteiskunnan kehitykselle, sillä hän kyseenalaistaa yhteisössä vallitsevat arvot ja pohtii moraalikysymyksiä omien periaatteidensa mukaan. Myös Nara sisäistää, mikä elämässä oikeastaan on tärkeää: eläminen. Näiden kahden henkilöhahmon ansiosta *Unelmakuolemassa* ihmiskunta ei ole täysin tuhoon tuomittu, sillä hyväntahtoisia ihmisiä on jäljellä.

Unelmakuolema-romaani ei näin ollen olekaan täysin puhdas satiiri, sillä siitä voidaan vastoin tavallisia satiiristen teosten piirteitä lukea onnellinenkin loppu. Vaikka kuolemattomuuden tavoittelut epäonnistuvat, jää ihmisille silti lukuisia syitä elää nykyhetkessä. Epävarmuus elämän jatkumisesta jonkin muotoisena kuolemankin jälkeen motivoi ihmisiä elämään maanpäällisen elämänsä nauttien kaikesta, mistä voivat.

Lähdeluettelo

Primäärilähde

UK = Krohn, Leena 2004: *Unelmakuolema*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Sekundäärilähteet

Painetut lähteet:

Biedermann, Hans 1989/1993: *Suuri symbolikirja*. Suom. Pentti Lempiäinen. Juva: WSOY.

Hakkarainen, Pekka 1999: Kuolema ja yhteiskunta. Teoksessa *Kun aika loppuu. Kuolema historiassa*. Toim. Eero Kuparinen. Turku: Painosalama Oy.

Hosiaisuoma, Yrjö 2003: *Kirjallisuuden sanakirja*. Helsinki: WSOY.

Kinnunen, Aarne 1994: *Huumorin ja koomisen keskeneräinen kysymys*. Helsinki: WSOY.

Kivistö, Sari 2007: Satiiri kirjallisuuden lajina. Teoksessa *Satiiri. Johdatus lajin historiaan ja teoriaan*. Toim. Sari Kivistö. Helsinki: Helsingin Yliopistopaino. 9–26.

Kivistö, Sari ja Riikonen H.K. 2012: *Satiiri Suomessa*. Vantaa: Hansaprint.

Krohn, Leena 1990: *Umbra. Silmäys Paradoksien arkistoon*. Helsinki: WSOY.

Salin, Sari 2003: Vaarallinen trooppi. Ironian kaksijakoinen historia. Teoksessa *Kuvien kehässä. Tutkielmia kirjallisuudesta, poetiikasta ja retoriikasta*. Toim. Vesa Haapala. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 183–215.

Siltala, Pirkko 1977: Kuolemasta. Teoksessa *Psykoterauttinen aikakauskirja 3*. Toim. Allan S. Johansson, Leena Ormio, Leena Wallenius ja Leena Voipio. 190–240.

Stenbäck, Irma 2004. Leena Krohn perui esiintymisensä Kritiikin päivillä Teemu Mäen takia. - *Helsingin Sanomat*. 24.4.

Söderberg, Hjalmar 1905/2006: *Tohtori Glas*. Suom. Kyllikki Villa. Helsinki: Gummerus.

Painamattomat lähteet:

Ahonen, Voitto: *Kirkkomaalari Claes Langin vaiheet*.

<http://www.genealogia.fi/genos/63/63_42.htm>, viitattu 31.2.2013.

Genetics Home Reference 2012: *Werner syndrome*.

<<http://www.ghr.nlm.nih.gov/condition/werner-syndrome>>, viitattu 10.2.2013.

L'Oréal Paris –kotisivusto: *Who are we?*

<<http://www.loreal-paris.co.uk/about-l-oreal-paris/who-are-we.aspx>>, viitattu 10.1.2013

Suomisanakirja-verkkosivu: *Lucia*. <<http://suomisanakirja.fi/lucia>>, viitattu 13.9.2012.

Wicks, Robert: *Arthur Schopenhauer*. The Stanford Encyclopedia of Philosophy.

<<http://plato.stanford.edu/archives/win2011/entries/schopenhauer/>>, viitattu 31.1.2013.